

ORIENTAL UNIVERSITETI
FILOLOGIYA FAKULTETI
SHARQ TILLARI KAFEDRASI

“O‘ZBEKISTONDA ZAMONAVIY TILSHUNOSLIK: TILLAR TA’LIMI VA TADQIQI”

MAVZUSIDAGI RESPUBLIKA
ILMIY-AMALIY ANJUMANI
MATERIALLARI

**ORIENTAL UNIVERSITETI
FILOLOGIYA FAKULTETI
SHARQ TILLARI KAFEDRASI**

**«O‘ZBEKISTONDA ZAMONAVIY TILSHUNOSLIK:
TILLAR TA’LIMI VA TADQIQI»
MAVZUSIDAGI RESPUBLIKA ILMIY-AMALIY
ANJUMANI MATERIALLARI**

TOSHKENT – 2023

“O‘zbekistonda zamonaviy tilshunoslik: tillar ta’limi va tadqiqi” mavzusidagi Respublika ilmiy-amaliy anjumani materiallari. – Toshkent: Oriental universiteti, 2023. – 586 bet.

To‘plamda 2023-yil 25-oktabrda Oriental universitetida o‘tkazilgan “O‘zbekistonda zamonaviy tilshunoslik: tillar ta’limi va tadqiqi” deb nomlangan Respublika ilmiy-amaliy anjumanida ishtirok etgan tilshunos olimlar, yosh tadqiqotchilarning ma’ruzalari jamlangan.

Tahrir hay’ati:

M.Axmedov

Oriental universiteti rektori, iqtisod fanlari nomzodi

M. Nasirova

Oriental universiteti ilmiy ishlar bo‘yicha prorektori

R. Ismoilov

Oriental universiteti Filologiya fakulteti dekani

S.Rustamiy

Oriental universiteti Sharq tillari kafedrasi mudiri, filologiya fanlari doktori, professor

Nashrga tayyorlovchi:

N. Ahmedova

Oriental universiteti dotsenti, filologiya fanlari nomzodi

Taqrizchilar:

N. Saydirahimova

O‘zbekiston xalqari islom akademiyasi dotsenti, filologiya fanlari nomzodi

Sh. Hasanova

Oriental universiteti dotsenti, filologiya fanlari doktori

To‘plamdan o‘rin olgan maqolalarning saviyasi, sifati va ilmiy dalillarning haqqoniyligi hamda mazmuni uchun mualliflar mas’uldirlar.

To‘plam Oriental universiteti kengashi qarori bilan nashrga tavsiya etilgan.

© Oriental universiteti, 2023

4-SHO'BA. MADANIYATLARARO MULOQOT VA TARJIMA MASALALARI

Umurzoqov Bahriddin. Aliy Safiy Koshifiy Hiraviy - mohir xattot

| 583 |

va xos kotib.....	374
Tuychiyeva Oydin. Mushtarak maqollarning semantik xususiyatlari.....	386
Rahmatova Gavhar. Turkiy dostonchilikning tarixiy ildizlari.....	392
Usmonova Zulxumor. Abdulla Qodiriy tarjimalari.....	402
Dexkanov Qutfiddin. Kuliyot tuzishning o'ziga xos xususiyatlari.....	407
Nurullayev Muxiddin. Tarjima so'zining semantik ma'nolari.....	416
Аннакулова Умида. Межкультурные коммуникации и современные проблемы перевода.....	421
Yuldasheva Maxmuda. Adabiyot darslarini-evristik yondashuv asosida tashkil etish.....	427
Qulmamatov Oybek. dozens hajviy janri namunalarini o'zbek tiliga tarjima qilishda lingvokulturologik yondashuv.....	430
Mamasoliyeva Dilbarxon. Turli tillardagi o'xshatishlar qiyosi.....	437
Axmadov Dostonbek. Bilvosita tarjimada mutarjim mahoratining namoyon bo'lishi	441

"International Communication", v.2. University of Pittsburgh, March 1977. - 326 p.

8. Samovar, Larry A., & Porter, Richard E. (Eds.). Intercultural communication: (4th Ed.). Belmont, 1985, CA: Wadsworth. NA. - 480 p

9. Тер-Минасова С.Г, Язык и межкультурная коммуникация. (Учеб. пособие) М.: Слово/Slovo, 2000. - 624 с.

10. Комиссаров В.Н. Общая теория перевода. Проблемы переводоведения в освещении зарубежных ученых. Учебное пособие. М., 2000. - 108с.

ADABIYOT DARSLARINI EVRISTIK YONDASHUV ASOSIDA TASHKIL ETISH

*Maxmuda Yuldasheva,
Alisher Navoiy nomidagi
ToshDO'TAU tayanch doktoranti*

Annotatsiya. Ushbu tezisdagi adabiyot darslarida o'quvchilarni ijodkorlikka, tafakkur qilishga va mustaqil fikrlashga o'rgatish jarayonlari, o'qitishning evristik usullari, badiiy asarni evristik tahlil etish yo'llari tahlil etiladi.

Kalit so'zlar: ijodkorlik, ijodiy faoliyat, evristik usul, interfaol metod, evristik ta'lim, ijodiy topshiriq.

Dunyo ta'lim tizimida ta'lim oluvchilarning o'quv jarayonida ijodiy faolligini oshirish, ular bilimni mustaqil-izlanishli usullar orqali rivojlantirish, ulardagi kompetensiyalarni ko'rgazmali-obrazli kabi yordamchi vositalar orqali tarkib toptirishga doir qator ilmiy izlanishlar olib borilmoqda. Bu tadqiqotlarda adabiy ta'limda o'quvchilar

dunyoqarashi, ijodkorligining rivojlanishiga yo'naltirilgan ta'lim-tarbiya jarayonlarini tashkil etishga alohida e'tibor berilib, maktab yoshidagi o'quvchilarning yosh va psixofiziologik xususiyatlarini hisobga olgan holda ularda o'quv faolligini tarkib toptirish muammolariga to'xtalib o'tilgan.

Respublikamizdagi ko'plab metodist olimlar tomonidan o'quv jarayonini ilmiy, samarador hamda natijali o'yinlar bilan boyitish, evristik savollar, topshiriqlar va o'yinlar asosida tashkil etish uchun yetarli shart-sharoitlar yaratishga katta e'tibor qaratilmoqda.

Interfaol usullar ta'lim jarayonida qatnashayotgan har bir o'quvchining faolligiga, erkin va mustaqil fikr yuritishiga asoslanadi. Bu usullardan foydalanganda bilim olish o'quvchi uchun qiziqarli mashg'ulotga aylanadi. Dars jarayonida interfaol usullar qo'llanilganda o'quvchilar o'qituvchilar yordami va hamkorligida mustaqil ishlash ko'nikma va malakalariga ega bo'ladilar. O'quvchilar yangi bilimlarni ilmiy izlanish, tadqiqotchilik, tajribalar o'tkazish asosida o'zlashtiradilar.

O'quv jarayonini tashkil etishdagi asosiy vazifa pedagogik texnologiyalardan samarali foydalanish ekanligi isbot talab qilmaydigan haqiqatdir. Ammo shu kunga qadar pedagogik texnologiyalarning aksariyati nazariy muammolarga bag'ishlangan bo'lib, uning amaliyotga ta'siri kamroq sezilmoqda. Buning uchun zamonaviy texnologiyalarni amaliyotga joriy etishning yangidan yangi usullarini ishlab chiqish hamda uni amaliyotga tatbiq etish choralarini ko'rish zarur.

Evristik yondashuv bo'yicha ilmiy tadqiqot ishlarini olib borgan, evristik o'qitish usulining ashaddiy tarafdori, Londondagi Imperial kolleji professori Genri Edvard Armstrong quyidagi mulohazalarni ilgari suradi: "Ilm-fanni o'rganishning ruhi izlanishdadir. O'quvchilar fakt va tamoyillarni o'zlari izlashlari, topishlari va o'rganishlari kerak". Bu shuni ko'rsatadiki, o'quvchilar birinchi navbatda izlanish

orqali o'rganadilar. O'qituvchilarning vazifasi esa – xatolarni o'z vaqtida to'g'rilash hamda o'quvchini haqiqatni topishiga, kashf etishiga to'g'ri yo'nalishni berishdan iborat. Ta'lim oluvchilar tajribalar ustida ishlash jarayonida yangi bilimlarni o'rganadilar. Ta'kidlash joizki, o'quvchilar bu usulda tadqiqotchi sifatida ishlaydilar. Natijada ularda tadqiqotchilik ko'nikmasi shakllanadi. Avvaliga ular tajriba natijalaridan bexabar bo'ladilar. Kerakli ma'lumot va tamoyillarni olish uchun uhu mavzu bo'yicha bir nechta tajribalarni o'tkazishi, tadqiq etishi kerak bo'ladi. Evristik xarakterdagi o'quv faoliyatining amalga oshishi natijasida o'quvchilarning yangi faoliyat mahsulini yarata olishlari kuzatiladi. O'quvchilar tomonidan yaratilgan ta'limiy mahsulotlarning rang-barangligi tabiiy hodisa hisoblanadi. Chunki har bir o'quvchi o'ziga xos bo'lgani kabi ular tomonidan yaratilgan evristik faoliyat natijalari ham o'ziga xos turlicha namoyon bo'ladi. O'qituvchi tomonidan o'quvchilarning evristik faoliyatlari natijalarini qiyosiy o'rganish ularning o'ziga xosligini aniqlash imkonini beradi. Chunki evristik faoliyat natijasida o'quvchilarda o'zini-o'zi rivojlantirish hamda umummadaniy kompetensiyalarning jadal shakllanishi kuzatiladi. Jamoaviy faoliyat natijalarining tahlili esa har bir o'quvchida shakllangan bilish faoliyatining o'ziga xos jihatlari va o'quvchilar jamoasi umumiy ko'rsatkichlarini aniqlash imkonini beradi.

Xulosa o'rnida aytadigan bo'lsak, evristik yondashuv asosida bilim berish – butun o'qitish va bilimlarni o'zlashtirish jarayonining o'z oldiga ta'lim shakllarini samaradorligini oshirish vazifasini qo'yuvchi texnik hamda shaxs resurslari va ularning aloqasini hisobga olib yaratish, qo'llash va belgilashning tizimli metodidir. Har qanday interfaol metod va usullar to'g'ri hamda maqsadli qo'llanilganda o'quvchilarni mustaqil fikrlashga o'rgatadi.